

РОЗДІЛ V. ТВОРЧИЙ РОЗВИТОК ШКОЛЯРІВ ЗАСОБАМИ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА

УДК 37.036:[78:17.022]:373.5-057.874

Я. О. Калиниченко

Сумський державний педагогічний
університет імені А. С. Макаренка

РЕАЛІЗАЦІЯ ПЕДАГОГІЧНИХ УМОВ ФОРМУВАННЯ МУЗИЧНОГО СМАКУ УЧНІВ 7-Х КЛАСІВ ЗАГАЛЬНООСВІТНІХ ШКІЛ

У статті здійснено теоретичне обґрунтування та конкретизацію педагогічних умов, що доцільно комплексно використовувати в загальноосвітніх навчальних закладах на уроках музичного мистецтва. Виокремлено педагогічні умови, які оптимізують навчальний процес, а саме: орієнтування мотиваційно-емоційної сфери учнів на естетичне сприйняття та осмислення змісту музичних творів; цілеспрямоване використання засобів музичного мистецтва для формування художньо-естетичного смаку в дітей шкільного віку; забезпечення поетапного підходу у вивченні музичних творів за принципом «від простого до складного»; широке залучення в якості художнього матеріалу творів тих гатунків музики, які є складовою частиною підліткової субкультури; використання інтерактивних методів та інноваційних педагогічних технологій, що підвищують результативність роботи з формування музичного смаку учнів.

Ключові слова: класична музика, музичний смак, педагогічні умови, учні, загальноосвітні навчальні заклади.

Постановка проблеми. У сучасному суспільстві, що переживає зміни в політичній, економічній, соціальній і культурній сферах, істотне оновлення зазнає система середньої освіти. Процес реформування школи, перш за все, є пов'язаним із гуманізацією й демократизацією освіти, зміст якого в новій парадигмі розглядається як оволодіння культурою. При цьому одним із актуальних завдань є формування музичної культури учня, повинно бути базою культурного самовдосконалення особистості протягом життя [6].

Саме загальнолюдські цінності є важливим фактором відродження країни, виходу з духовно-моральної кризи. У процесах формування духовності значну роль відіграє музична культура. Відображаючи дійсність за допомогою музичного образу, системи музичних виразних засобів, вона має свою специфіку у формуванні загальнолюдських цінностей. Ця

специфіка полягає не тільки в розвитку естетичних і моральних потреб особистості, але й у піднесенні духовної культури, що під силу музиці саме з високим моральним змістом. Однак в останні десятиліття музика розважального характеру починає превалювати над іншими жанрами. Вона не сприяє формуванню здорових смаків і моральних якостей особистості. Наразі можна констатувати факт поступового зниження загальної музичної культури суспільства, що виявляється у спрощенні музичного мислення, пасивно-споживацькому сприйманні музики на фоні постійного ускладнення музичної мови та зниженні емоційної чутливості молодого покоління. Тому своєчасність вирішення проблеми художньо-естетичного виховання школярів саме на часі.

Аналіз актуальних досліджень. Формування музичного смаку дітей шкільного віку досягається шляхом створення певних умов. У педагогіці для поліпшення якості певного явища або процесу вживають поняття «умова». Умови становлять те середовище, оточення, у якому явище виникає, існує й розвивається. Сам предмет виступає як щось зумовлене, а умови – як зовнішнє до нього розмаїття об'єктивного світу, «...вони складають те середовище, обстановку, у якій явище або процес виникають, існують та розвиваються» [3, 845].

Цікавою є думка Н. Фоломєєвої про те, що педагогічні умови можна розглядати як сукупність об'єктивних можливостей, обставин і заходів, які супроводжують освітній процес, певним чином структуровані та спрямовані на досягнення мети. Крім того, як зазначає автор, педагогічними умовами вважають обставини, що сприяють розвиткові чи гальмуванню навчально-виховного процесу, їх визначають як комплекс засобів, наявних у навчального закладу для ефективного здійснення навчально-виховного процесу [8].

Відзначимо, що в багатьох педагогічних працях умови нерідко ділять за різними обґрунтуваннями на необхідні, можливі, допустимі, зовнішні і внутрішні. Найчастіше до зовнішніх умов відносять: організацію різноманітної, творчої діяльності дітей, виховання відносин у колективі, особистого досвіду тощо. До внутрішніх – особистісні потреби особистості. Тобто, зовнішні фактори визначають характер діяльності й відносин, а внутрішні – стимулюють активність учнів.

Вплив зовнішніх умов на розвиток особистості відбувається не безпосередньо, а тільки через внутрішню сферу її потреб, оскільки дитині не можна нічого передати, впливаючи на нього тільки ззовні. Таку ідею активно розробляли вітчизняні вчені П. П. Блонський, Н. К. Крупська, С. Л. Рубінштейн. Зараз дана позиція стала загальноновизнаною [5, 78].

Дослідженнями Л. С. Виготського, О. М. Леонтєва, Б. М. Теплова також встановлено, що зовнішні фактори створюють передумови для реалізації та проявів внутрішніх умов розвитку особистості. Отже, будь-які зовнішні впливи можуть бути ефективні лише тоді, коли учні розуміють їхню важливість і внутрішньо приймають ці впливи [7, 66].

О. Г. Берестенко експериментально довела доцільність упровадження сукупності таких педагогічних умов формування музично-естетичних смаків студентів у художньо-творчій діяльності: включення цілеспрямованої роботи з формування музично-естетичних смаків молоді як важливої складової їх загальної та професійної культури у процес професійної підготовки майбутніх учителів; стимулювання набуття студентами соціокультурного досвіду практичного втілення своїх смаків, реального їх проживання в різних формах художньо-творчої діяльності; забезпечення можливості регулярного сприйняття студентами високоякісних музичних творів, самостійної оцінки та художньої комунікації в межах факультативного мистецтвознавчого курсу «Світ музики»; інтегрування музично-естетичних знань студентів у сферу професійно-педагогічної діяльності [2].

Дослідження Н. Р. Исхахової і Р. Р. Болтачева довели, що ефективність роботи з естетичного виховання школярів залежить від сукупності педагогічних умов і здійснюється в різноманітних формах: художніх гуртках і студіях, виконавських колективах, самодіяльних театрах, тимчасових об'єднаннях школярів тощо. У процесі підготовки та відвідування концертів, театрів, музеїв, виставок, вернісажів, зустрічей із митцями, під час переглядів телепередач, підготовки та проведення різноманітних мистецьких заходів, шкільних свят використовуються різні інтерактивні методи та інноваційні педагогічні технології, які підвищують результативність роботи з формування естетичних смаків старшокласників [4, 103–106].

У зв'язку з цим **метою статті** визначено обґрунтування та конкретизація педагогічних умов, які доцільно комплексно використовувати в загальноосвітніх навчальних закладах на уроках музичного мистецтва щодо формування музичного смаку учнів 7-х класів.

Виклад основного матеріалу. На основі узагальнення науково-педагогічного досвіду та наукових доробок фахівців у галузі педагогіки визначено педагогічні умови підвищення ефективності музичного виховання, до яких віднесено: модернізацію змісту, форм і методів формування музичного смаку школярів у позакласній роботі загальноосвітньої школи; реалізацію в навчальному процесі інноваційних педагогічних технологій естетичного спрямування; орієнтацію позакласної роботи на естетично спрямовану діяльність у поєднанні з оригінальною творчістю вихованців; урахування наступності та індивідуального підходу в позакласній роботі зі старшокласниками у взаємозв'язку основних суб'єктів цього процесу (педагогів, керівників гуртків, наставників, учнів, батьків, громадських мистецьких організацій) [1, 16–22].

На підставі аналізу наукових праць визначено педагогічні умови формування художньо-естетичного смаку в дітей засобами музичного мистецтва, а саме: орієнтування мотиваційно-емоційної сфери дітей на естетичне сприйняття та осмислення змісту музичних творів, ставлення до них з позиції художнього ідеалу; цілеспрямоване використання засобів музичного мистецтва для формування художньо-естетичного смаку в

дітей; залучення батьків до формування художньо-естетичного смаку дітей засобами музичного мистецтва.

Таким чином, із низки різноманітних педагогічних умов для досягнення поставленої в дослідженні мети щодо формування музичного смаку учнів можна обрати таку сукупність педагогічних умов: орієнтування мотиваційно-емоційної сфери учнів на естетичне сприйняття та осмислення змісту музичних творів, ставлення до них із позиції художнього ідеалу; цілеспрямоване використання засобів музичного мистецтва для формування художньо-естетичного смаку в дітей шкільного віку; забезпечення поетапного підходу у вивченні музичних творів за принципом «від простого до складного»; ширше залучення в якості художнього матеріалу творів таких стилів музики, що є складовою частиною підліткової субкультури; використання різних інтерактивних методів та інноваційних педагогічних технологій, що підвищують результативність роботи з формування музичного смаку учнів.

Експериментальна робота щодо формування музичного смаку учнів 7 класів проводилася на базі ЗНЗ № 15 імені Д. Турбіна. У дослідженні брали участь 52 учні 7-х класів, віком від 12 до 13 років (28 дівчат та 23 хлопці). Контингент учнів було розподілено на основну групу (7-А клас – ОГ) – 27 осіб (15 дівчат і 12 хлопців) та групу порівняння (7-Б клас – ГП) – 25 учнів (14 дівчат та 11 хлопців). У ході виконання дослідження використовувалися такі методи: спостереження, педагогічний експеримент з метою перевірки ефективності визначених педагогічних умов, анкетування, тестування, аналіз результатів продуктивної діяльності учнів для визначення смакових переваг, рівня музичної обізнаності, стійкості музичних інтересів. Сформованість музичного смаку (СМС) оцінювалася за трьома рівнями до проведення педагогічного експерименту та після нього.

Реалізація **першої умови** – *орієнтування мотиваційно-емоційної сфери учнів на естетичне сприйняття й осмислення змісту музичних творів, ставлення до них із позиції художнього ідеалу* – забезпечувалася низкою заходів.

В основній групі (ОГ) проведення тематичних бесід «Мистецтво смаку», «Я в музиці», «Прекрасне навколо нас» орієнтувало мотиваційно-емоційну сферу учнів на естетичне сприйняття й осмислення змісту музичних творів, розуміння прекрасного в навколишньому середовищі, уявлення про себе, усвідомлення власних емоцій і почуттів, досягнення ідеалу художньо-естетичної довершеності людини. Дітям допомагали увійти в художній світ музичних творів творчі такі ігри, як «Оркестр», «Опера і оперета», «У світі класики і сучасності». Виявлення позитивних емоцій, власних смакових переваг, природних здібностей до художньо-естетичної діяльності учнів відбувалося завдяки добору яскравого музичного репертуару, а саме: «Марш» із балету «Лускунчик» (муз. П. Чайковського), «Вальс» (муз. Е. Гріга), «Весела. Сумна» (муз. Л. Бетховена), «Карнавал звірів» (К. Сен-Санс).

Забезпечення **другої педагогічної умови** – *поетапного підходу у вивченні музичних творів за принципом «від простого до складного»* здійснювалося шляхом використання розповіді, бесіди, пояснення про музичний твір за вибором учителя.

Підґрунтям вибору такого підходу є те, що у структурі уроку музичного мистецтва чи не найважливіше місце посідає етап «слухання музики». І хоча сьогодні досить часто наголошується на належному та відповідному проведенні цього етапу уроку, проте зазвичай слухання відбувається як просте прослуховування твору та примітивне його аналізування, на зразок «хороша – погана музика», «веселий – сумний характер».

Розповідь використовувалася для ознайомлення з життям і творчістю композитора, історією написання музичного твору, не відвертаючи уваги учнів від головного – музики (аналізується твір). Поясненням здійснювалося тлумачення незрозумілих слів, висловів, розкривалися образні можливості музики, відомості про виконавців. Пояснення спиралися на вже набутий досвід і знання учнів щодо аналізу музичного твору.

Дуже важливим і ефективним методом у навчанні виявилася бесіда. Якщо розповідь та пояснення мали характер монологу, то бесіда – це діалог між учнями й учителем. Вона допомагає активізувати увагу, мислення учнів, дає можливість довідатися, яке враження справив на них прослуханий твір, які викликав асоціації та емоції у ставленні до музики. Крім того, бесіда сприяє розвиткові мови учнів, умінню розповідати про свої враження, почуття.

Бесіда передувала слуханню музики, проводилася під час повторного слухання, а також мала контрольний-перевірочний характер. У її структурі виділялися такі етапи:

1. Якщо бесіда передувала слуханню музики, вона повинна була зацікавити учнів, підготувати їх до наступного етапу заняття. Її будували на повторенні матеріалу, зіставленні його з новим матеріалом.

2. Перед слуханням музики активізувалося мислення учнів. Запитання й завдання чітко формулювалися, спиралися на попередні знання учнів, відповідали темі й завданням уроку.

3. Прослуховування музичного твору.

4. Відповіді на поставлені запитання, перевірка завдань.

5. Бесіда для більш детального аналізу музичного твору, поглиблення знань.

6. Повторне слухання, під час якого учням давалися запитання, які скеровували їх увагу на конкретні деталі твору. Наприклад, пропонувалося простежити зміну мелодії або акомпанементу в куплетно-варіаційній формі, зміну засобів виразності музики залежно від змісту тощо.

В ОГ було використано *залучення в якості художнього матеріалу творів із тих областей музики, які є складовою частиною підліткової субкультури.*

Використання вказаної педагогічної умови було зумовлено тим, що музика – це частина підліткової субкультури, і, на думку багатьох психологів (Ф. Райс, А. В. Мудрик, І. С. Кон, В. С. Мухіна та ін.), – найзначніша. На доказ цього можна навести той факт, що при знайомстві підлітків одним із перших задається питання «А що ти слухаєш?». А. В. Мудрик вважає, що слідування моді – це ознака саме підліткової субкультури. Належність до музичних напрямів певною мірою є слідуванням моді. У той самий час можна спостерігати певну «моду на музику». Потрапивши в нову для себе малу групу, підліток може разом із іншими її атрибутами прийняти музику, властиву цій малій групі. Взагалі, масовість є особливістю підліткової музичної субкультури.

Реальний процес музично-естетичного розвитку підлітків відбувається на рівні музичного виховання й освіти. В останні десятиліття відбулося відчуження освіти від духовності особистості. Музична освіта втратила естетичну орієнтацію, перетворилася на односпрямоване навчання будь-якого виду виконавської діяльності, а в сучасних економічних умовах стало долею небагатьох. Сформована кризова ситуація в масовому музичному вихованні призвела до втрати поколінь слухачів, що відбилося на музичному житті суспільства. Незважаючи на те, що за обсягом залучення населення музичне мистецтво за рахунок радіо, телебачення носить майже загальний характер, живі джерела музичної культури – концерти, театри, філармонії відвідуються недостатньо інтенсивно. А спілкування з серйозною музикою розраховане саме на безпосереднє її сприйняття. У результаті цього багатство класичної та сучасної академічної традиції, фольклорна культура виявляються недоступними для розуміння сучасного масового слухача. Між тим, визначальним критерієм стану музичної культури суспільства є ставлення слухачів до музики класичних жанрів. Отже, проблема формування культури підлітків у даний час висунута в центр загальної уваги.

Тому було прийнято рішення про використання слухання спочатку творів класичної музики в сучасному аранжуванні, а потім у класичному виконанні з попередніми поясненням і бесідою (табл. 1).

Використання інтерактивних методів та інноваційних педагогічних технологій дозволило підвищити результативність роботи з формування музичного смаку учнів.

Використовували такі інтерактивні методи:

- *живописної інтерпретації* (варіанти зображення образу, характеру, засобів музичної виразності), коли учні в умовах групової роботи дані інтерпретації обговорюють у групах як завдання;

групи учнів були *авторами словників-довідників музичних термінів*, композиторів, популярних творів класичної музики тощо.

Таблиця 1

Орієнтовний підбір класичних музичних творів у різному аранжуванні

Твір	Сучасне виконання	Класичне виконання
J. S. Bach Toccata And Fugue in D minor	1. Dan Mumm – Neo Classical Metal Guitar 2. Ekseption (1973)	1.Krylov – violin 2.Орган
M. P. Mussorgsky – Pictures At An Exhibition	1. Duo Kratschkowski. Promenade. 2. Emerson, Lake & Palmer 'Promenade	В. Гергиев. Прогулка. Гном
N. Paganini Caprice No. 24	Виктор Зинчук гитара	David Garrett violin
A. Vivaldi The four seasons – summer	1.Electric Guitar – Месо Борра 2.Вивальди на гитарі.	1.David Garrett Summer-Presto – “Storm” 2.Orchestra
Vivaldi – Violin Concerto A minor	Dan Mumm Neo Classical Metal Guitar	violin
Beethoven’s Symphony No. 5.	Electric Guitar	1.Piano 2.Gustavo Dudamel Оркестр
Beethoven – Sonata No.14 Valentina Lisitsa	The Greatest Bass Solo	1.Valentina Lisitsa Piano 2.Wilhelm Kempff Piano
Wolfgang Amadeus Mozart – Eine kleine Nachtmusik	Dan Mumm - Neo Classical Metal Guitar	1.New Century Chamber Orchestra 2.Piano transcription
Mozart – Alla Turca	Ekseption. Heavy Metal.	Arranged for Piano & Orchestra
Н. Римский-Корсаков. Flight of the bumblebee	Zinchuk - Electric Guitar	1.Николай. Ксилофон. 2.Пианист-Виртуоз Андрей Бараненко
F. Liszt Hungarian Rhapsody No.2	Dan Mumm - Neo-Classical Guitar	1.Adam Gyorgy. Piano. 2.New Philharmonic Orchestra

Для усвідомлення семикласниками багатогранності тем щодо вивчення класичної музики, учні імітували «Кореспондентів» (кореспондент знайомився із думками багатьох різних людей і порівнював їх зі своїми).

Клас ділився на групи (кореспонденти різних каналів і телепрограм) та отримували завдання:

1.Скласти опитувальник про ставлення людей до класичної музики, про надання переваги певним композиторам, виконавцям, творам (працює група в класі).

2.Опитати маму, тата, друзів, сусідів, знайомих (працюють індивідуально вдома).

3.Повідомити про результати в невеличкій телепрограмі (працюють групи в класі).

На етапі формувального експерименту питома вага груп учнів за трьома досліджуваними рівнями сформованості музичного смаку ОГ та ГП вірогідно не відрізнялися ($p > 0,05$) з істотною перевагою кількості учнів із середнім та низьким рівнями СМС порівняно з питомою вагою групи високого рівня СМС (табл. 2).

Таблиця 2

Розподіл учнів 7-х класів за рівнем СМС у динаміці педагогічного експерименту

Рівень сформованості	ОГ ₁		ГП ₁		ОГ ₂		ГП ₂		ОГ Δ (%)	ГП Δ (%)
	абс.ч	%	абс.ч	%	абс.ч.	%	абс.ч	%		
Високий	3	11,1	3	12,00	4	14,8	3	14,0	+3,7	+2,0
Середній	12	44,4	10	40,00	15	55,6	12	45,0	+11,2	+5,0
Низький	12	44,4	12	48,00	8	29,6	10	41,0	-14,8	-7,0
У цілому	27	100	25	100	27	100	25	100		

Примітка: ОГ₁, ГП₁ – групи до експерименту; ОГ₂, ГП₂ – групи після експерименту.

У цілому, по завершенню педагогічного експерименту, у динаміці навчального процесу простежувалася закономірна тенденція до збільшення кількості дітей ОГ і ГП із високим та середнім рівнем СМС ($p < 0,05$). Однак створення вищезазначених педагогічних умов дозволили використати додатковий освітній потенціал, тому динаміка змін досліджуваних показників серед учнів 7-х класів становить у ОГ +14,9 % (сума приросту питомої ваги груп із високим та середнім рівнем СМС) та +7,0 % у ГП, що свідчить про високу ефективність запропонованих заходів щодо формування МС.

Висновки. Для формування музичного смаку учнів провідними педагогічними умовами можуть бути такі: орієнтування мотиваційно-емоційної сфери учнів на естетичне сприйняття та осмислення змісту музичних творів, ставлення до них із позиції художнього ідеалу; цілеспрямоване використання засобів музичного мистецтва для формування художньо-естетичного смаку в дітей старшого дошкільного віку; забезпечення поетапного підходу у вивченні музичних творів за принципом «від простого до складного»; ширше залучення в якості художнього матеріалу творів таких стилів музики, що є складовою частиною підліткової субкультури; використовувати різні інтерактивні методи та інноваційні педагогічні технології, що підвищують результативність роботи з формування музичного смаку учнів.

Перспективи подальших наукових розвідок. У ході дослідження було проаналізовано вплив кількох педагогічних умов, тому перспективою подальшого вивчення є розробка теоретичної моделі та кількісної характеристики показників формування музичного смаку школярів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Берестенко О. Г. Ключові аспекти формування музично-естетичних смаків студентської молоді / О. Г. Берестенко // Науковий вісник Одеського держ. пед. ун-ту ім. К. Д. Ушинського. – 2005. – № 11. – С. 16–22.
2. Берестенко О. Г. Формування музично-естетичних смаків студентів педагогічних університетів у процесі художньо-творчої діяльності процесах : автореф. дис. ... канд. пед. н. : спец. 13.00.04 «Теорія та методика професійної освіти» / О. Г. Берестенко. – Луганськ : Луганський національний педагогічний університет імені Тараса Шевченка, 2008. – 20 с.
3. Великий тлумачний словник сучасної української мови / кер. вид. проекту П. М. Мовчан, В. В. Німчук, В. Й. Клічак. – К. : Видавництво «Дніпро». – 2009. – 1332 с.
4. Исхахова Н. Р. Музыкальные предпочтения молодежи / Н. Р. Исхахова, Р. Р. Болтачев // Социологические исследования. – 2006. – № 6. – С. 103–106.
5. Методологическая культура педагога-музыканта : учебное пособие для студ. высш. пед. учеб. заведений / Э. Б. Абдуллин, О. В. Ванилихина, Н. В. Морозова и др. ; под ред. Э. Б. Абдуллина. – М. : Академия, 2002. – 272 с.
6. Національна стратегія розвитку освіти в Україні на період до 2021 року [Електронний ресурс] : Режим доступу : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/344/2013>.
7. Петровский А. В. Психология : учебник для студ. вузов / А. В. Петровский, М. Г. Ярошевский. – 2-е изд. – М. : Академия, 2000. – 512 с.
8. Фоломєєва Н. А. Педагогічні технології естетичного виховання дітей віком 5–10 років засобами музичного мистецтва : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : 13.00.07 «Теорія і методика виховання» / Н. А. Фоломєєва. – Київ, 2001. – 21 с.

РЕЗЮМЕ

Калиниченко Я. О. Реализация педагогических условий формирования музыкального вкуса учеников 7-х классов общеобразовательных школ.

Implementation of pedagogical conditions of formation of the 7 th grades of secondary school pupils of musical taste В статтє осуцествлено теоретическое обоснование и конкретизация педагогических условий, которые целесообразно комплексно использовать в общеобразовательных учебных заведениях на уроках музыкального искусства. Отмечено, что педагогические условия – это комплекс средств, имеющихся в учебном заведении для эффективного осуществления учебно-воспитательного процесса. Выделены педагогические условия, которые чаще всего используются в учебном процессе, а именно: ориентирование

мотивационно-эмоциональной сферы учащихся на эстетическое восприятие и осмысление содержания музыкальных произведений; целенаправленное использование средств музыкального искусства для формирования художественно-эстетического вкуса у детей школьного возраста; обеспечение поэтапного подхода в изучении музыкальных произведений по принципу «от простого к сложному»; широкое привлечение в качестве художественного материала произведений тех областей музыки, которые являются составной частью подростковой субкультуры; использование интерактивных методов и инновационных педагогических технологий, повышающие результативность работы по формированию музыкального вкуса учащихся.

В исследовании принимали участие учащиеся седьмых классов. В ходе выполнения педагогического эксперимента использовались следующие методы: наблюдение, педагогический эксперимент, анкетирование, тестирование, анализ результатов продуктивной деятельности учащихся для определения вкусовых предпочтений, уровня музыкальной осведомленности, устойчивости музыкальных интересов.

В целом динамика изменений исследуемых показателей среди учащихся 7-х классов свидетельствует о высокой эффективности предложенных мероприятий по формированию музыкального вкуса классической музыки.

Перспективой дальнейшего изучения является разработка теоретической модели и количественной характеристики показателей формирования музыкального вкуса классической музыки.

Ключевые слова: *классическая музыка, музыкальный вкус, педагогические условия, ученики, общеобразовательные учебные заведения.*

SUMMARY

Kalinichenko Y. Implementation of the pedagogical conditions of formation of students' 7th grades of school of musical taste.

The article presents a theoretical justification and concretization of the pedagogical conditions that are expedient to use in a complex in general education institutions at the lessons of musical art. It is emphasized that pedagogical conditions are a complex of the means which are available in the education institution for the effective implementation of teaching and educational process. Pedagogical conditions which are most often considered in the educational process were distinguished, namely: orientation of students' motivational-emotional sphere on aesthetic perception and understanding of the content of musical works; purposeful use of the means of musical art to create artistic and aesthetic taste in school-age children; providing stage-by-stage approach to the study of musical works on the principle «from simple to complex»; broad involvement as an art material of works of those fields of music which are teenage subculture's component; to use the interactive methods

and innovative pedagogical technologies that increase productivity of work in formation of students' musical taste to classical music. Students of the seventh grade took part in research. In carrying out the pedagogical experiment were used such methods: observation, pedagogical experiment, questioning, testing analysis of the results of students' productive activity to determine taste preferences, level of musical awareness, sustainability of musical interest. In general, dynamics of changes of the studied indicators among students of the 7th grades that indicates the high efficiency of the proposed measures on the formation of musical taste to classical music.

The prospect of the further study is development of the theoretical model and quantitative characteristic of the indicators of forming musical taste to classical music.

Key words: *classical music, musical taste, pedagogical conditions, students, general education institutions.*